

УДК 349.6(477)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСЕРВАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ

С. В. ХОМІНЕЦЬ,

канд. юрид. наук,

асистент кафедри земельного та аграрного права,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

м. Харків

Досліджено проблеми, пов'язані з упровадженням в Україні консервації сільськогосподарських угідь. Проаналізовано чинне законодавство щодо правового забезпечення консервації земель сільськогосподарського призначення. Розглянуто питання стосовно визначення орієнтовних показників, що характеризують ґрунтові властивості і зумовлюють необхідність консервації земель за природно-сільськогосподарськими зонами.

Ключові слова: консервація земель, правова охорона земель, сільськогосподарські угіддя, правове забезпечення підвищення родючості ґрунтів.

На підставі аналізу динаміки якісного та кількісного стану сільськогосподарських угідь можливо дійти висновку, що діюча в нашій країні система правової охорони земель сільськогосподарського призначення, з урахуванням впливу негативних природних й антропогенних факторів, не забезпечує раціонального використання, збереження та підвищення родючості цих угідь. За таких умов здійснення заходів консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель стає надзвичайно важливим напрямом підвищення родючості ґрунтів. Про це свідчить також невтішна статистика динаміки кількісного та якісного стану сільськогосподарських угідь. Так, за даними Держземагенства України, понад 15 млн га земель сільськогосподарського призначення руйнуються внаслідок деградаційних процесів – вітрової та водної ерозії, а також антропогенних навантажень. Розораність сільськогосподарських угідь у середньому по країні складає близько 78 %, а в деяких регіонах сягає 90 %. Для порівняння – у

Західній Європі (Німеччині, Франції, Великобританії) ці показники коливаються в межах 18–23 % [1, с. 29]. Загальна площа еродованих сільськогосподарських угідь України становить 13,3 млн га, у тому числі – 10,6 млн га орних земель; площа активних ярів – 154,6 тис. га; вітровій ерозії систематично піддається понад 6 млн га, а в роки з пиловими бурями – до 20 млн га; земель з іншими якісними показниками (засоленість, солонцюватість, перезволоженість та ін.) – 19,1 млн га, їхня площа має сталу тенденцію до збільшення [2, с. 55]. З огляду на це метою статті є дослідження проблем, пов'язаних з організаційно-правовим забезпеченням консервації сільськогосподарських угідь в Україні.

За висновками спеціалістів, консервація земель є одним з найбільш дешевих, не потребуючих значних капітальних витрат, заходів з підвищення родючості ґрунтів [3, с. 232]. З урахуванням сучасного кризового стану сільського господарства та розуміння того, що в найближчій перспективі виділення достатніх коштів із державного бюджету на підвищення родючості ґрунтів не передбачається, цей організаційно-правовий захід набуває ще більшої актуальності.

Для ефективного запровадження заходів з консервації необхідне виконання певних передумов. Так, на думку фахівців, при з'ясуванні можливостей консервації землі важливе значення відіграють такі чинники як інформаційне та фінансове забезпечення відповідних заходів. Основу інформаційного забезпечення складають інвентаризація земель, земельний кадастр, моніторинг земель. Інформаційне забезпечення дозволяє формувати базу даних про культуртехнічний стан земель, якісні показники родючості ґрунтів та динаміку їх змін. Наявність такої інформації сприяє своєчасному виявленню деградованих, забруднених або малопродуктивних угідь та здійсненню на цих землях заходів з їх консервації.

Фінансове забезпечення консервації земель складають бюджети різних рівнів, відповідно до загальнодержавних та місцевих цільових програм охорони та використання земель, а також кошти самих землевласників та

землекористувачів [4, с. 14]. При цьому, виходячи зі змісту ст. 67 Закону України «Про землеустрій», за загальним правилом фінансування робіт з консервації земель, що перебувають у приватній власності, здійснюється за рахунок коштів власників земельних ділянок, на землях державної власності – Державного бюджету України, на землях комунальної власності – місцевих бюджетів. Хоча існують і певні виключення. Зокрема, відповідно до ст. 205 Земельного кодексу України (далі – Кодекс), громадянам та юридичним особам для здійснення робіт з відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини, виділяються кошти з Державного або місцевого бюджету [4]. Порядок використання цих коштів наразі регулюється спільним наказом Міністерства аграрної політики України та Міністерства фінансів України від 27.02.2002 р. № 58/136 «Про затвердження Порядку використання коштів Державного бюджету України на оплату робіт з докорінного поліпшення земель».

Важливою умовою функціонування організаційно-економічного механізму консервації земель є його нормативно-правове забезпечення, яке передбачає розробку й реалізацію приписів нормативно-правових актів та відповідної землевпорядної документації, що регулюють питання використання і охорони земель та опосередковано підвищення родючості ґрунтів, обґрунтування доцільності консервації угідь, розробку проектів консервації, впровадження проектних заходів, фінансування, пропозиції щодо подальшого правового становища законсервованої ділянки тощо.

Правовий інститут консервації земель – новела чинного земельного законодавства України. Його виникнення та легалізація зумовлені широким розповсюдженням ерозійних процесів ґрунту, його фізичним та хімічним виснаженням, що призводить до погіршення якісного стану ґрунтів, падінням ефективності використання сільськогосподарських угідь. Сутність консервації полягає у виведенні з господарського обігу земель на певний термін для здійснення заходів щодо відновлення родючості та екологічно задовільного стану ґрунтів, а також для встановлення або відновлення втраченої екологічної рівноваги у конкретному регіоні [5, с. 487].

Основні правові положення щодо консервації земель закріплено у Кодексі (статті 171, 172), Законі України «Про охорону земель» (статті 1, 51) та деталізуються в наказі Мінагрополітики України від 26.04.2013 р. № 283 «Про затвердження Порядку консервації земель».

Поняття консервації земель визначається ст. 1 Закону України «Про охорону земель» як припинення господарського використання на визначений термін та залуження або залісення деградованих і малопродуктивних земель, господарське використання яких є екологічно та економічно неефективним, а також техногенно забруднених земельних ділянок, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я. Таким чином, можна зробити висновок, що закон встановлює три різновиди земель, які підлягають консервації: деградовані, малопродуктивні та техногенно забруднені.

До деградованих земель Кодекс відносить земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсуву, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин тощо (фізична деградація), а також земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами (хімічна деградація). Деградація являє собою явище багатопланове і може стати загрозою для земель всіх категорій (лісгосподарського призначення, водного фонду, земель житлової та громадської забудови, земель промисловості тощо), однак особливо небезпечні наслідки вона спричиняє для сільськогосподарських угідь у складі земель сільськогосподарського призначення. А коли йдеться про деградацію земель цієї категорії, то частіше за все мається на увазі деградація ґрунтів.

До малопродуктивних земель, згідно з Кодексом, відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно неефективним. На відміну від деградованих земель, до малопродуктивних земель законодавство відносить

лише сільськогосподарські угіддя (ріллю, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги).

Класифікацію малопродуктивних угідь наведено у ГОСТ 17.5.1.06-84 «Охрана природы. Земли. Классификация малопродуктивных угодий для землевания» [6]. Відповідно до цього нормативного документа виокремлюються класи малопродуктивних угідь залежно від придатності до землювання з урахуванням властивостей ґрунту та ступеня складності комплексу агротехнічних, агрохімічних, протиерозійних, меліоративних заходів, що передують землюванню або здійснюються разом з ним¹.

I, нарешті, третім різновидом земель, що підлягають обов'язковій консервації є техногенно забруднені землі. Кодекс у ст. 169 визначає їх як землі, забруднені внаслідок господарської діяльності людини, що призвела до деградації земель та її негативного впливу на здоров'я людей. До таких земель законом віднесені радіаційно небезпечні та радіоактивно забруднені, землі, забруднені важкими металами, іншими хімічними елементами тощо.

Системний аналіз відповідних правових приписів дає підстави виділити наступні ознаки земельних ділянок, що підлягають консервації: 1) економічна неефективність їх подальшого використання (низький рівень родючості ґрунтів), 2) екологічна небезпечність їх подальшого використання (ймовірність подальшої деградації землі за умови продовження експлуатації земельної ділянки в такому ж режимі, як і раніше), 3) радіаційна небезпечність та радіоактивна забрудненість земель (що створює небезпеку для життя і здоров'я людини або стану навколишнього природного середовища у разі подальшої експлуатації земельної ділянки).

Представники землевпорядної науки пропонують свої критерії оцінки

---

¹ Цей же нормативний акт надає ґрунтознавче тлумачення малопродуктивних угідь (угіддя, що характеризуються низькою природною родючістю ґрунтів за рахунок прояву несприятливих властивостей: піщаного або супіщаного механічного складу, малопотужності ґрунтового профілю, ступеню еродованості, солонцюватості, засоленості, обглювання, щєбнистості, кам'янистості, високої кислотності або лужності, а також зрідненості органічною речовиною і поживними елементами). Зауважимо, що комплекс агротехнічних та інших заходів, що проводяться в рамках консервації, на цих угіддях буде результативним лише за умови їх попереднього землювання.

екологічного стану сільськогосподарських угідь при визначенні доцільності консервації таких земель. Так, іноді вважають, що сільськогосподарські угіддя за якісним станом слід поділити на три групи. До першої треба віднести угіддя, що характеризуються кращими якісними властивостями й природними можливостями та повністю придатні для вирощування сільськогосподарських культур конкретної кліматичної зони. Такі угіддя першочергово вводяться до сільськогосподарського обігу в якості ріллі. До них відносяться родючі землі зі схилами не більше 2 градусів. Другу групу угідь складають землі малоприсадатні для використання їх в якості ріллі, але присадатні для використання їх в якості сільськогосподарських угідь екстенсивного навантаження. Такі землі підлягають переведенню в кормові угіддя (пасовища, сіножаті тощо). Схил їх складає не більше 4-5 градусів. Останню групу складають сільськогосподарські угіддя сильно деградовані, розташовані на схилах крутизною 7-10 градусів та не присадатні для використання в сільському господарстві. Саме такі землі підлягають консервації на тривалий часовий термін. Після завершення на них програми консервації, вони вводяться у сільськогосподарський обіг, або можуть бути переведені в іншу категорію земель [4, с. 18]. Однак найбільш детально орієнтовні показники, що характеризують ґрунтові властивості і зумовлюють необхідність консервації земель за природно-сільськогосподарськими зонами визначені у додатку до Порядку консервації земель, затвердженого наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.04.2013 р. № 283.

У землевпорядній науці розрізняють два види консервації земель: консервацію-реабілітацію і консервацію-трансформацію. В першому випадку земельна ділянка після відновлення ґрунтової родючості знов залучається у сільськогосподарське виробництво в якості ріллі. Консервація-трансформація тягне за собою настання більш серйозних правових наслідків. Вона передбачає переведення земельної ділянки зі складу ріллі в інший вид сільськогосподарських угідь, або, навіть, до іншої категорії земель (наприклад, лісогосподарського призначення чи природно-заповідного фонду) [7, с. 34].

При цьому, заходи консервації-реабілітації спрямовані на підвищення родючості ґрунтів шляхом безпосереднього фізичного впливу на шар ґрунту земельної ділянки (здійснення широкого комплексу агротехнічних, агрохімічних, протиерозійних, меліоративних операцій). На відміну від цього, при консервації-трансформації підвищення родючості ґрунтів здійснюється опосередковано, через оптимізацію структури сільськогосподарських угідь. Проте це не означає, що в даному випадку агротехнічні заходи з підвищення родючості ґрунтів не повинні здійснюватися. Фахівці-ґрунтознавці наголошують на тому, що консервація-трансформація не відмінює необхідності систематичного застосування на земельній ділянці заходів з охорони, відновлення та підвищення родючості ґрунтів [8, с. 389].

Отже, консервація земель спрямована на вирішення двох завдань. По-перше, вона виступає важливим організаційно-правовим заходом підвищення родючості ґрунтів сільськогосподарських угідь (у разі повернення земельної ділянки після завершення процедури консервації до сільськогосподарського обігу). По-друге, забезпечує оптимізацію сільськогосподарського землекористування шляхом вилучення непридатних для товарного виробництва земель з інтенсивного обробітку і переведення їх до інших категорій земель.

На жаль, відносини у сфері консервації земель сьогодні недостатньо детально регламентуються земельним законодавством. Відповідні правові приписи зосереджено у гл. 28 Кодексу та ст. 51 Закону України «Про охорону земель». Вони закріплюють визначення консервації, встановлюють землі, які підлягають консервації, та підкреслюють, що консервація земель здійснюється за рішеннями органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на підставі договорів з власниками земельних ділянок. Уявляється, що в сучасних умовах, коли в результаті проведення земельної реформи значна частина земель потребує охорони і поліпшення якісного стану, цього явно замало.

На розвиток відповідних законодавчих положень розроблено Порядок консервації земель, затверджений наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.04. 2013 р. № 283 (далі – Порядок), згідно з яким

при віднесенні сільськогосподарських угідь до деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених (радіаційно небезпечних чи радіаційно забруднених) – здійснюється консервація таких земель. Уявляється, що консервація земель, як агротехнічний та організаційно-правовий захід їх охорони і відновлення, сприятиме скороченню площі сільськогосподарських земель інтенсивного використання, а, відповідно, й оптимізації сільськогосподарського земельного фонду та підвищенню родючості ґрунтів.

Однак, з урахуванням усіх досягнень цього документа, варто зазначити, що деякі його положення мають доволі суперечливий характер. Зокрема, він не узгоджений з іншими нормативно-правовими актами в частині ініціювання процедури консервації. Так, п. 4 Порядку передбачено, що консервація земель, які перебувають у власності чи користуванні юридичних або фізичних осіб, здійснюється за ініціативою власників земельних ділянок і землекористувачів. Крім того, така ініціатива зазначених суб'єктів, відповідно до п. 5 Порядку має практично примусовий характер, оскільки вони зобов'язані протягом 30 днів після отримання від уповноваженого органу клопотання про припинення господарського використання земельної ділянки ініціювати проведення робіт з консервації земель.

Водночас Закон України «Про охорону земель», визначаючи правові підстави проведення робіт з консервації земель, взагалі не передбачає такої підстави як ініціатива власника чи землекористувача земельної ділянки. Відповідно до ст. 51 Закону, підставою для прийняття рішень про консервацію земель є подання органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, які здійснюють контроль за використанням та охороною земель на підставі договорів з власниками земельних ділянок.

Утім, неузгодженість повноважень органів управління, на жаль, є не єдиною вадою Порядку консервації земель. Адже у ньому не визначені права та обов'язки власників і користувачів земельних ділянок, відсутній чіткий механізм консервації земель. Окрім того, не врегульовано питання компенсації власникам та користувачам земельних ділянок зниження доходу внаслідок

тимчасової консервації їх деградованих і малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини.

Розглянемо найбільш важливі питання організації консервації земель, які не знайшли належного закріплення в земельному законодавстві.

Перш за все зауважимо, що для успішного проведення консервації важливим є нормативне врегулювання питання виявлення деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель.

За висновками спеціалістів, процес консервації земель в Україні здійснюється дуже повільними темпами. Серед причин, що уповільнюють ці процеси, науковці називають відсутність чітких економічних і екологічних критеріїв (нормативів гранично допустимого забруднення ґрунтів, якісного стану ґрунтів, оптимального співвідношення земельних угідь, показників деградації земель та ґрунтів,) для визначення земель, що потребують виведення зі складу ріллі [9, с. 11].

У п. 3 Порядку консервації земель передбачено, що при віднесенні земель до деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених, враховуються орієнтовні показники, що характеризують ґрунтові властивості і зумовлюють необхідність консервації земель за природно-сільськогосподарськими зонами. До таких показників належать: ступінь еродованості ґрунту, вміст гумусу, фізична деградація, хімічне та радіаційне забруднення, засолення, карбонатність та ін.

Нормативне закріплення переліку показників якості ґрунтів є правовою підставою для здійснення в майбутньому юридично значимих дій, спрямованих на оптимізацію структури сільськогосподарського землекористування шляхом виведення з експлуатації та своєчасної консервації угідь, що зазнали негативних змін.

Однак вихідним етапом проведення консервації має стати моніторинг ґрунтів, на підставі показників якого можливо встановити, які саме погіршення характерні для конкретної земельної ділянки, а, відповідно, і встановити належність земельної ділянки до одного з різновидів земель, що підлягають

консервації. На цю обставину також звертається увага в спеціальній літературі. Зокрема, М. В. Мозальова вважає, що своєчасне виявлення деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель сільськогосподарського призначення, їх відновлення та повернення до попереднього режиму використання можливе лише за умови функціонування станцій постійного моніторингу ґрунтів. Такі станції розташовуються відповідно до спеціального порядку, що дозволяє охопити площу всіх земель сільськогосподарського призначення кожної області України. У комплексі це створює систему з постійних спостережень за змінами якісного стану ґрунтів по всій території України [10, с. 95–97].

Окремої уваги заслуговує питання щодо гарантування майнових земельних прав власників і користувачів земельних ділянок під час проведення консервації.

Передовсім зауважимо, що консервація не тягне за собою позбавлення власника (користувача) його прав на земельну ділянку. Проте, оскільки консервативна охорона землі здійснюється без її безпосереднього господарського використання, то в будь-якому випадку вона спричинює певні обмеження прав на земельну ділянку.

Під обмеженням права на землю зазвичай розуміють форму закріплення у законодавстві меж реалізації суб'єктивних земельних прав [11, с. 122]. Виходячи з аналізу положень, закріплених ст. 111 Кодексу («Обмеження прав на земельну ділянку»), при здійсненні консервації земельної ділянки, право на неї обмежується шляхом встановлення заборони на користування такою ділянкою.

До того ж законодавство, не позбавляючи власника його майнового права на законсервовану земельну ділянку, лишає поза увагою питання правової долі земельної ділянки, щодо якої за підсумками проведення консервації було прийнято рішення про переведення її до іншої категорії земель. Це вносить деякі незручності для землевласників та землекористувачів, адже в таких випадках не виключається можливість зміни землевласника

(землекористувача).

Питання щодо відновлення порушеного права частково регламентується законодавством. Так, відповідно до п. 19 Порядку консервації земель, власник земельної ділянки має право звернутися із клопотанням до уповноваженого органу (відповідної державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради) про виділення рівноцінної земельної ділянки взамін земель, які стали екологічно небезпечними, економічно неефективними, техногенно забрудненими не з його вини. Проте, як слушно зазначено в літературі, ця норма не гарантує отримання земельної ділянки, оскільки вимагає дотримання двох умов: наявності рівноцінної ділянки в складі земель запасу (ймовірно, що під рівноцінністю земельної ділянки законодавець розуміє її вартість згідно з нормативно-грошовою оцінкою, адже в природі двох рівноцінних земельних ділянок існувати не може) та необхідності доведення відсутності вини власника у погіршенні стану земельної ділянки. Яким чином та в якому порядку доводиться відсутність вини, законодавством, на жаль, не визначається. Наприклад, судовий розгляд цього питання потребує значного часу, протягом якого землевласник або землекористувач залишається без землі, а за деяких обставин взагалі неможливо довести відсутність вини власника чи землекористувача [12, с. 103]. До того ж, наявність рівноцінної земельної ділянки у складі земель запасу є малоїмовірною. Уявляється, що гарантією відновлення порушеного права власника земельної ділянки, яка передана до консервації, має стати положення щодо компенсації її вартості у грошовій формі, якщо надання іншої рівноцінної земельної ділянки не можливе.

Крім того, згідно з цим положенням, право на виділення земельної ділянки взамін на законсервовану мають виключно власники. Що ж стосується землекористувачів, то Порядком не передбачено для них такої можливості. Вважаємо, що було б доцільно розширити коло суб'єктів цих відносин шляхом включення до їх складу землекористувачів.

Надзвичайно важливим постає питання забезпечення власників і користувачів земельних ділянок, що зазнали негативних змін, заохочувальними

стимулами до своєчасної їх консервації.

Як свідчить практика, у будь-якому суспільстві найбільш дієвими є два способи стимулювання суб'єкта до вчинення певних дій: 1) накладання юридичної відповідальності за недотримання встановлених правил поведінки (наприклад, передбачення штрафних санкцій за невиконання обов'язків); 2) економічне зацікавлення у певній поведінці (наприклад, звільнення від сплати податків, надання кредитних пільг тощо). Якщо перший спосіб сьогодні практично неможливо застосувати у відносинах консервації земель (такий висновок випливає з законодавчого положення про договірний порядок здійснення консервації, закріпленого у ч. 3 ст. 172 Кодексу), то другий на цьому тлі набуває все більшої актуальності.

Показово, що такий механізм існував ще за часів Російської імперії, де за лісорозведення, укріплення пісків та ярів деревною та чагарниковою рослинністю видавалися премії, якими могли бути предмети мистецтва, золоті та срібні медалі, грошові суми до трьохсот рублів [13, с. 9].

Приписи з приводу економічного стимулювання власників і користувачів земельних ділянок до залучення своїх земель до програми консервації містяться у ст. 205 Кодексу, де передбачена компенсація з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини. Однак детального механізму компенсації земельне законодавство, на жаль, не розкриває.

Ще більше ситуація ускладнюється при регулюванні питання надання податкових пільг власникам земель. Так, згідно зі ст. 278 Податкового кодексу України, ставка податку за земельні ділянки, зайняті землями тимчасової консервації («деградовані землі»), встановлюється у розмірі 0,03 % від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області (це на 0,07 % менше за ставку податку, передбаченого за використання сільськогосподарських угідь нормальної якості). І в той же час ст. 283 Податкового кодексу передбачено, що за землі сільськогосподарських угідь, які перебувають в тимчасовій консервації, податок взагалі не сплачується.

Варто наголосити, що при звільненні особи від сплати податку за землі, які перебувають в консервації, нестача коштів, як правило, компенсується за рахунок Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Проте у спеціальній літературі звертається увага на те, що закони про Державний бюджет на минулі роки традиційно не передбачають спрямування коштів на таку компенсацію. А механізм консервації земель та його складова – відшкодування зниження доходів власників землі та землекористувачів, – може працювати лише за умови існування фінансової основи – коштів, передбачених у бюджеті [14, с. 468-469]. Таким чином, на практиці цей механізм не реалізовується. З огляду на це вважаємо, що дійсно дієвим способом стимулювання землевласників і землекористувачів має стати передбачення для них штрафних санкцій за невиконання обов'язку своєчасно розпочати процедуру консервації земельної ділянки у разі виявлення ознак погіршення якості ґрунтів. Для реалізації такого нормативного припису насамперед необхідно закріпити в законодавстві положення щодо обов'язків землевласників та землекористувачів в імперативному порядку (а не на договірній основі) ініціювати проведення консервації земель у разі виникнення такої потреби.

У підсумку зазначимо, що чинне законодавство про консервацію земель має численні прогалини. Між тим, очевидно, що назріла термінова потреба удосконалити законодавство цього напрямку. Перегляду підлягає низка нормативно-правових актів, що містять положення щодо консервації земель, зокрема, таких як Закон України «Про охорону земель», наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.04.2013 р. № 283 «Про затвердження порядку консервації земель».

Список літератури:

1. Кармазин Р. Законодавчі перспективи землеустрою як механізму ефективного використання земель / Р. Кармазин // Юрид. журн. – 2003. – № 5. – С. 29–31.
2. Концепція загальнодержавної програми використання та охорони земель // Землепорядний вісн. – 2004. – № 1. – С. 54–59.
3. Балакірський В. Б. Проблеми консервації і використання деградованих та малопродуктивних земель / В. Б. Балакірський, М. М. Гарбуз, М. В. Червоний // Вісн. ХНАУ. – 2008. – № 1. – С. 232–235.

4. Голубева С. А. Организационно-экономический механизм консервации деградированных сельскохозяйственных угодий : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (землеустройство)» / С. А. Голубева. – М., 2011. – 24 с.
5. Земельный кодекс Украины: наук.-практ. коментар / за заг. ред. В. В. Медведчука. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 598 с.
6. ГОСТ 17.5.1.06-84. Охрана природы. Земли. Классификация малопродуктивных угодий для землевания [Электронный ресурс] : постановление Государственного комитета СССР по стандартам от 27.04.1984 г. № 1501. – Режим доступа : www.docload.ru
7. Шквир М. І. Здійснення економіко-екологічної оптимізації агроландшафтів Канівського району Черкаської області / М. І. Шквир, С. О. Осипчук, С. П. Погурельський та ін. // Землевпорядний вісн. – 1999. – № 2. – С. 34.
8. Булыгин С. Ю. Консервация деградированных, малопродуктивных и техногенно загрязненных земель / С. Ю. Булыгин // Земельный кодекс Украины: комментарий. – 4-е изд. – Х. : Одиссей, 2006. – 512 с.
9. Медведєв В. В. Чому знижується родючість ґрунтів / В. В. Медведєв // Голос України. – 2003. – № 226. – 28 листоп. – С. 10-11.
10. Мозальова М. В. Правові засади моніторингу ґрунтів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природо ресурсне право» / М. В. Мозальова – Х., 2011. – 197 с.
11. Земельне право України : підруч. / за ред. О. О. Погрібного, І. І. Каракаша. – К. : Істина, 2003. – 448 с.
12. Ришкова Л. В. Правове регулювання використання та охорони особливо цінних земель : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Л. В. Ришкова. – Х., 2010. – 191 с.
13. Крассов О. И. Право собственности на леса / О. И. Крассов // Эколог. право. – 2006. – № 3. – С. 9.
14. Мірошніченко А. М. Науково-практичний коментар до Земельного кодексу України / А. М. Мірошніченко, Р. І. Марусенко. – 3-тє вид., змін. і доп. – К. : Алерта, 2011. – 516 с.

Хоминец С. В. Организационно-правовое обеспечение консервации сельскохозяйственных угодий

Исследованы проблемы, связанные с ведением в Украине консервации сельскохозяйственных угодий. Проведен анализ действующего законодательства относительно правового обеспечения консервации земель сельскохозяйственного назначения. Рассмотрен вопрос относительно определения ориентировочных показателей, характеризующих свойства почв и обуславливающих необходимость консервации земель по природно-сельскохозяйственным зонам.

Ключевые слова: консервация земель, правовая охрана земель, сельскохозяйственные угодья, правовое обеспечение повышения плодородия почв.

Hominets S. Organizational-legal providing of preservation of agricultural lands

The problems related to the conduct in Ukraine of preservation of agricultural lands are investigational. The analysis of current legislation of the relatively legal providing of preservation of earth of the agricultural setting is conducted. A question is considered in relation to the decision of reference indexes, характеризующих свойства почв and stipulating the necessity of preservation of earth on naturally-agricultural zones.

Key words: preservation of earth, legal safeguard of earth, agricultural lands, legal providing of fertility-improving of soils.

Розширена анотація
статті Хоминець Світлани на тему «Організаційно-правове забезпечення
консервації сільськогосподарських угідь»

Hominets Svetlana, candidate of Law, Assistant Professor of the Department of Land and agrarian law, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:

Article Hominets Svetlana on «Organizational-legal providing of preservation
of agricultural lands»

Problem setting. Based on the analysis of the dynamics of qualitative and quantitative status of agricultural land may be concluded that the current system in our country the legal protection of agricultural lands, subject to adverse natural and anthropogenic factors does not ensure rational use, preservation and improvement of fertility of land. Under these conditions, the implementation of measures degraded, unproductive and technologically contaminated land is extremely important area of improving soil fertility. This is also reflected in the disappointing statistics dynamics of quantitative and qualitative state of farmland.

Recent research and publications analysis. It should be noted that this problem is reflected in the writings of many scientists. In particular, M. Volyk, S. Golub, V. Krayeva, L. Nechyporuk, V. Ovdiyenko, T. Suhorebroyi, P. Tihiy, A. Tomina.

Paper objective. According to the specialists, land conservation is one of the cheapest, without requiring significant capital expenditure, measures to improve soil fertility. Given the current recessionary state of agriculture and the understanding that in the near future allocation of sufficient funds from the state budget for the improvement of soil fertility is not expected, the organizational and legal event becomes even more important.

Paper main body. For effective implementation of conservation measures necessary to the fulfillment of certain conditions. Thus, according to experts, in clarifying the possibilities of conservation lands play an important factors such as information and financial support for appropriate action. Basis of information support up land inventory, land registry, land monitoring. Information support allows you to create a database of kulturtehniczny state land quality indicators of soil fertility and the dynamics of their changes. Such information facilitates the timely detection of degraded, contaminated or unproductive lands and the implementation of these measures on their lands conservation.

Financial support for land conservation up budgets at various levels, in accordance with national and local programs targeted protection and use of land and resources most landowners and land users. Thus based on the content of art. 67 Law of Ukraine "On Land Management" as a general rule, funding for conservation lands are privately owned - at the expense of owners of land on state land - at the expense of the State Budget of Ukraine on communal lands - due local budgets. Although there are some exceptions. In particular, according to Art. 205 of the Land Code of Ukraine, citizens and legal entities to carry out work to restore the previous state lands affected not their fault, is allocated from the state or local budget. The procedure for using these funds are currently governed by a joint order of the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine and the Ministry of Finance of Ukraine of 27 February 2002 p. № 58/136 «On approval of the use of the State Budget of Ukraine to pay for work on the radical improvement of the land."

An important condition for the functioning of the organizational and economic mechanism for land conservation is its regulatory and legal framework, which includes the development and implementation of the requirements of legal acts and the relevant land documents governing the use and protection of land and indirectly increase soil fertility, land conservation rationale, development conservation projects, project implementation, funding proposals for further legal status canned plots and more.

Conclusions of the research. The current legislation on conservation land has many gaps. Meanwhile, it is clear that there is an urgent need to improve legislation this direction. Viewers subject to a number of legal acts containing provisions on land conservation, in particular, such as the Law of Ukraine "On Land Protection" Order of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine of 26 April 2013 p. № 283 "On approval of land conservation"/